

Symfonin som sammanfattade en epok

På måndagskvällen den 12 september 1910 i Musik-Festhalle i München, ungefär runt kvart i åtta, steg Mahler upp på podiet framför orkestern. Nu var det äntligen dags för den högt emotsedda premiären av den åttonde symfonin och synen som mötte de över 3000 åskådarna var överväldigande med ett uppbåd av över 1000 körsångare (vuxna och barn), sångsolister och musiker. Premiären var ett av de riktigt stora kulturevenemangen innan första världskriget och många ledande musiker, författare, konstnärer, arkitekter och regissörer fanns på plats.

Mahler var en semesterkompositör. Arbetet som dirigent på Wienoperan och med stadens filharmoniker gjorde det omöjligt för honom att tonsätta vid andra tider. Sommaren 1906 tillbringade han som vanligt med familjen i sitt sommarboende i Maiernigg vid Wörthersee. Arbetet med symfonin gick ovanligt snabbt och nästan som i trans fullbordade han den gigantiska åttan.

Återigen skrev Mahler en symfoni med körer och solister, även om den är ganska olik den andra och tredje. Den består av två satser, där den korta första bygger på den latinska pingsthymnen "Veni, creator spiritus", medan den långa andra för oss till slutscenen av Goethes Faust. Det andliga och det världsliga ställs med andra ord inför varandra. Människans sökande efter frälsning står i fokus och för Mahler var kärleken det som kunde ge oss mening med livet och tröst inför döden.

Gustav Mahler var väl förberedd. Visserligen hade han bara haft tre repetitionsdagar på sig, men under hela året hade körerna från München, Wien och Leipzig övat och dirigenten Bruno Walter, Mahlers mest förtrogne kollega, hade repeterat solisterna länge. Mahler ändrade också partituret in i det sista - för att göra musiken klarare och tydligare - när han repeterade den utökade München Konzertverein, dagens Münchner Philharmoniker.

Mahlers framförande varade runt 85 minuter med en kort paus mellan de båda delarna. Den slovakiske författaren och Mahlerentusiasten Janko Cadra skrev dagen efter i sin dagbok: "*When last chords faded, the hall thundered, the children and singers waved with music papers... The applause took a quarter of an hour and Mahler had to appear to the audience 10 or 12 times. (...)*". Förmodligen var detta ögonblick av triumf Mahlers största framgång som kompositör, men bara åtta månader senare avled han, 50 år gammal.

Mahlers åttonde symfoni har alltid varit kontroversiell och den har både sina anhängare och belackare. Dirigenterna Leopold Stokowski och Willem Mengelberg, som båda upplevde konserten på plats, såg relativt snabbt till att framföra verket med sina orkestrar i Philadelphia (1916) respektive Amsterdam (1912). Fram till första världskriget spelades den gigantiska åttan ett tjugotal gånger, men där efter minskade antalet framföranden. Den brittiska premiären dröjde fram till 1930, när Sir Henry Wood gjorde den med BBC Symphony Orchestra. Flera Mahlerkännare har också uttalat sig kritiskt om verket som t.ex. Theodor W. Adorno och Robert Simpson, vilka har tyckt att musiken ligger nära

det banala. Mahlers båda assistenter i samband med urpremiären, Bruno Walter och Otto Klemperer, visade dessutom senare inget större intresse för symfonin.

Efter Mahlerrenässansens genomslag på 1960-talet, har symfonin börjat återerövra konsertsalarna, även om den tillhör de mer sällan spelade, vilket i och för sig inte är så konstigt med tanke på det väldiga uppståndet av musiker, solister och körsångare. Inte minst har symfonin varit populär att framföra i samband med olika typer av jubileer, även om den sällan, om ens överhuvudtaget, framförs med de jättelika styrkor som Mahler själv hade till förfogande 1910.

Vänder vi oss emot publiken, så märks många av tidens mest kända personer som den franske politikern Georges Clemenceau, som senare spelade en viktig roll under första världskriget och Versaillesfreden, arkitekten Walter Gropius som Mahlers fru Alma samtidigt hade en relation med och författaren Thomas Mann, vilken direkt efter konserten skickade ett hyllningsbrev till kompositören: "the man who, as I believe, expresses the art of our time in its profoundest and most sacred form". Även Manns unge judiske författarkollega, Stefan Zweig, som såg konserten som en av de stora kulturupplevelserna i sitt liv, fanns på plats.

Bland kompositörskollegorna deltog åldermannen Camille Saint-Saëns, som också tre år senare upplevde den beryktade premiären av Stravinskijs Våroffer i Paris, Richard Strauss, Max Reger, Erich Wolfgang Korngold, Alphons Diepenbrock, Max von Schillings, Alfredo Casella, Alexander von Zemlinsky, ja alla var de där.

Även musikrecensenter från många länder hade tagit sig till München, som t.ex den brittiska tidningen The Guardians utsände som konstaterade: "Although seven other symphonies by Mahler have been heard before, none has made such a deep impression as this one. The choral parts are conspicuously predominant, and, the words being a sure guide, it is not difficult for the audience to follow the intentions of the composer. The emotional power of certain parts is of wonderful purity and uplifting strength".

Förutom Mahlers egen familj fanns även några av de främsta inom opera - och teatervärlden i den månghövdade publiken som scenografen Alfred Roller och regissören Max Reinhardt. Tillbakalutade i stolarna satt också framstående vetenskapsmän, läkare och - som representant från industrin - självaste Henry Ford.

Numera finns endast fotona, affischerna, breven och recensionerna kvar. De

svartvita bilderna visar hur Mahler repeterar de gigantiska musikstyrkorna och de exponerar också den jättelika åskådarmassan på plats i lokalen som byggts som en mässhall 1908. De som var där är borta sedan länge. Senare har två världskrig skövlat Europa och i svallvågorna från det senaste försvann också i gaskamrarna resterna av den högborgerliga judiska kulturen i central-Europa som Mahler var en del av. Framtidstron, den dyrkan av kulturens betydelse som fanns i Europa 1910, gick i graven fyra år efter premiären när krigets vansinne bröt ut.

Mahlers musik är i grunden pessimistisk och tvivlande, vilket gör den åttonde till ett undantag. Det känns som Mahler här inte enbart fokuserar på sig själv utan även gör sig till talesman för sin egen tid. Framförandet av Mahlers åttonde symfoni var alltså inte bara en stor händelse i sig utan sammanfattar också den tidens progressiva anda och tro på människans förmåga. Genom konsten kunde vi alla bli bättre människor och samhället utvecklas positivt.

Viktigast för Mahler själv var nog ändå kärleksbudskapet, med bakgrund i hans eget turbulenta äktenskap med Alma, vilket strålar från denna hypnotiskt meditativa och storslagna symfoni, som fortfarande såväl beundras som kritiseras mer än 100 år efter sin mytomspunna premiär i München, då så många av den tidens stora var på plats.

Per Nylén

Källa:

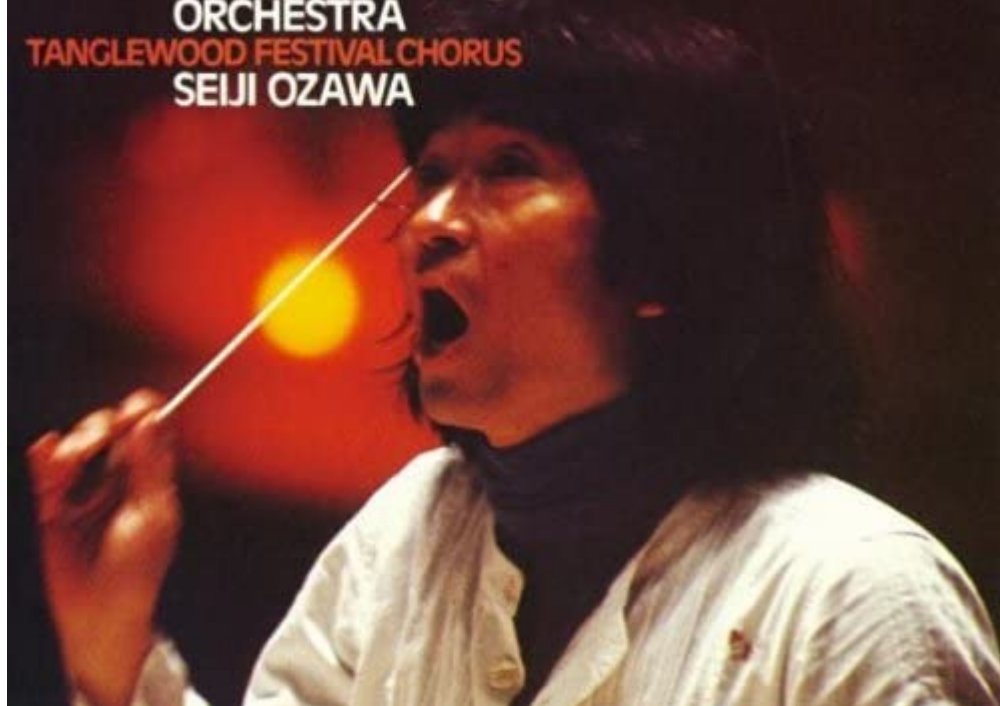
1910 Concert Munich 12-09-1910 - Symphony No. 8 (Premiere)

Några favoritinspelningar:

Digital Classics

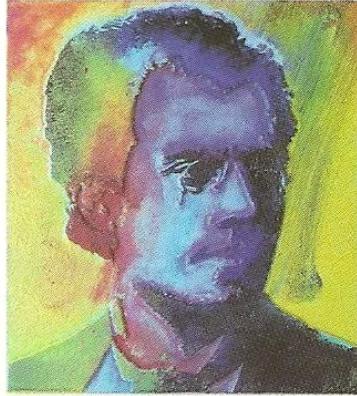
MAHLER
SYMPHONY OF A THOUSAND (NO. 8)
SYMPHONIE DER TAUSEND
SYMPHONIE DES MILLE
**BOSTON SYMPHONY
ORCHESTRA**
TANGLEWOOD FESTIVAL CHORUS
SEJI OZAWA

DIGITAL
RECORDING

MAHLER SINOPOLI

*CHERYL STUDER
ANGELA MARIA
BLASI
SUMI JO
WALTRAUD MEIER
KAZUKO NAGAI
KEITH LEWIS
THOMAS ALLEN
HANS SOTIN*

*PHILHARMONIA
CHORUS
THE SOUTHEND
BOYS' CHOIR
PHILHARMONIA
ORCHESTRA*

SYMPHONIE NO. 8

LEGENDARY RECORDINGS
THE ORIGINALS
FROM THE DECCA CATALOGUE

DECCA

MAHLER SYMPHONY No. 8

CHICAGO SYMPHONY ORCHESTRA
GEORG SOLTI

96kHz · 24-bit
REMASTERING

HARPER · POPP · AUGER · MINTON
WATTS · KOLLO · SHIRLEY-QUIRK · TALVELA
CHORUS OF THE VIENNA STATE OPERA
SINGVEREIN CHORUS · VIENNA BOYS CHOIR

London **Philharmonic** Orchestra

MAHLER
SYMPHONY NO.8

KLAUS TENNSTEDT *conductor*
LONDON PHILHARMONIC ORCHESTRA

A BBC recording

